

ХРАМЪТ КАТО ДОМ НА ЕДИНИЯ ГОСПОД

Мони Алмалех

Преди да пристъпя към конкретните данни и анализи са необходими няколко културологични, но всъщност и семиотични, уточнения. В еврейската история има три храма.

Първият по хронология, се нарича Походният храм. Той представлява голяма шатра от кожи, в която е поместена скинията. Има двор. Шатрата се опъва или се скатава по определен начин и се пренася на различни места. Периодът, в който е действащ е XIII–X в. пр.н.е.

През X в. пр.н.е. е завършен т.нар. Първи или Соломонов храм, който е направен от камък и дърво и не е шатра, а е сграда. Издигнат е от Соломон в Ерусалим, като Библията посочва, че цар Давид дава на Соломон плана за сградата.

1 Летописи 28:11

וַיִּתֵּן הַיְיָ לְשֹׁלֹמֹה בְּנוֹ אֶת־תְּבִיטָה הָאֵלֶּם
וְאֶת־בְּתוּרָיו וְגִנְזָבָיו וְעֲלִיָּתָיו וְחֻדְרָיו הַפְּנִימִים וּבֵית הַכֹּפֶרֶת:

Тогава Давид даде на сина си Соломона чертежа на трема на храма, на обиталищата му, на съкровищниците му, на горните му стаи, на вътрешните му стаи и на мястото на умилостивилището (Библия 1992)

Соломоновият храм съществува до VI в. пр.н.е., когато Навуходоносор го разрушава и според легендата взима и „ковчега на завета”, в който са Божиите заповеди (4 Царе 24:13 и 2 Летописи 36:7; 4 Царе 25:9, 17 и 2 Летописи 36:19; Исаия 64:11). Петдесет години по-късно цар Кир пуска евреите да се завърнат от Светата земя и връща свещените предмети за храма (Ездра 1:7, 11). Независимо, че Соломоновият Храм е разграбван нееднократно (Според библейския разказ Соломоновият храм бил разграбван няколко пъти в течение на времето: от египетския фараон Сисак (или Шишак), 3 Царе 14:25, 26; от юдейския цар Йоас, 4 Царе 14:14; от юдейския цар Ахаз, 4 Царе 16:8, 17, 18; от юдейския цар Езекия, за да плати на асирийския цар Синахериб 4 Царе 18:15–16), голямата разлика е, Вторият храм до разрушаването му през 70 г. от римляните няма „ковчег на завета”.

Така периодът на Походния храм (XIII в. пр.н.е.) и на Първия храм (Соломоновия храм, X в. пр.н.е.) се характеризират с присъствие на ковчега на завета, а Вторият храм – не. Това е съществено, защото именно чрез ковчега на завета и златната плоча капак, наричана *очистилище/умилостивилище*, Господ говори с Мойсей, Аарон и въобще с монотеистите.

Изход 25:7; 21–22

7 Направи също и очистилице {Златна дъска върху похлупака на ковчега.}* от чисто злато: дълго два лакти и половина, и широко - лакът и половина;
21. И тури очистилицето отгоре на ковчега, а в ковчега тури откровението, което ще ти дам;
22. там, над очистилицето, между двата херувима, които са над ковчега на откровението, Аз ще ти се явявам и ще говоря с тебе за всичко, каквото ще заповядам чрез тебе на Израилевите синове.

Различията между Първия (Храма на Соломон) и Втория храм са достатъчно големи. Най-малкото, във Втория храм отсъства ковчегът на завета и плочите, написани „с пръста на Бога”.

Според 2 Макавеи, 4–8, една от библейските книги, която не е канонична за протестантската версия на Библията и за т.нар. Еврейска Библия, скинията не е била отнета от Навуходоносор, а е скрита от Еремия. Четирите книги на Макавеите са канонични само в православното християнско разбиране за състава на книгите в Стария завет.

2 Макавеи, 4–8

4 Имало също в Писанието, че тоя пророк (Иеремия – б.а., М.А), по божествено към него откровение заповядал да носят след него **скинията и ковчега**, при възлизането му на планината, на която Мойсей *някога* възлязъл и *оттам* видял Божието наследство. 5 Като отишъл там, Иеремия намерил пещерно **жилище**, дето внесъл **скинията, ковчега и кадилния жертвеник**, и зазидал входа. 6 Когато после някои от спътниците дошли, за да турят белег на пътя към входа, не могли да го намерят. 7 Когато Иеремия узнал това, укорил ги и казал, че това място ще остане неизвестно, докато Бог се умилостиви и отново събере Своя народ. 8 Тогава именно Господ ще открие тия неща, и ще се яви **Славата господня и облакът**, както се явили при Мойсея, също и при Соломона, когато той се е молил за особеното осветяване на мястото. (Библия, 1992)

Тези стихове са важни, защото съдържат едни от най-важните признаци на Храма като Дом на Господ – скинията, ковчегът, кадилният жертвеник, Славата Господня като облак, особеното осветяване на мястото.

Следващото рамково уточнение се отнася до Храма като дом на Единия Господ. По време на Походния и на Соломоновия храм няма синагоги. Синагогата се ражда по време на петдесетгодишното заточение в Месопотамия. Терминът е **בֵּית כְּנֶסֶת** [бейт кнѐсет] и означава „дом за събрания/събиране”. След изграждането на Втория храм не би трябвало да има синагоги, но по времето на Исус Христос редом с Храма има синагоги в Ерусалим. Д-р Доналд Байнър посвещава доктората си и цял сайт на синагогите по време на Втория храм [Байнър, 2012]

Тези синагоги са места, издигнати и направлявани от фарисеите, докато Храмът се обслужва от аристократичната част на духовенството – садукееите. Wikipedia правилно отбелязва, че „Синагога (от гръцки συναγωγή, „събрание”, на иврит **בֵּית כְּנֶסֶת**) е еврейският молитвен дом. За разлика от християнската църква, например, синагогата не е Храм, тъй като според юдаизма има един единствен храм – несъществуващият днес Втори (от чиято последна постройка се е запазила т.нар. „стена на плача”).

Синагогата е мястото, където се събират във всеки свещен ден (за юдеите събота), вярващите. В строгия смисъл богослужение не се провежда – изпълняват се ритуали, произнасят се молитви, четат се проповеди. Богослужението според равинската традиция е възможно единствено и само в Ерусалимския храм.”

Последното рамково уточнение се отнася до начина, по който Храмът ще бъде представен тук като дом на Единия Господ. Очевидно е, че поради множеството елементи на трите храма, както и на разликите между тях, не могат да бъдат разгледани всички техни елементи. Така, чрез компонентен анализ, ще посоча само част от най-важните елементи, които правят от Храма дом на Единия Господ.

I. Основно название *скиния/обиталище* מִשְׁכָּן [мишкàн] и ключово за Храмът като дом на Господ

Изход 38:21

21 Това е сборът на вещите за **скинията**, сиреч, за **скинията** за плочите на свидетелството, както, според Моисеевото повеление, се изброиха чрез Итамара, син на свещеника Аарона, за служенето на Левитите.

אלה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן הַמִּשְׁכָּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה
עֲבַרְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אֶהָרֹן הַכֹּהֵן:

KJV Exodus 38:21 This is the sum of the **tabernacle**, even of the **tabernacle** of testimony, as it was counted, according to the commandment of Moses, for the service of the Levites, by the hand of Ithamar, son to Aaron the priest.

LXT Exodus 37:19 καὶ αὕτη ἡ σύνταξις τῆς σκηνης τοῦ μαρτυρίου καθὰ συνετάγη Μωυση τὴν λειτουργίαν εἶναι τῶν Λευιτῶν διὰ Ἰθαμαρ τοῦ υἱοῦ Ααρων τοῦ ἱερέως

VUL Exodus 38:21 haec sunt instrumenta **tabernaculi** testimonii quae numerata sunt iuxta praeceptum Mosi in caerimonias Levitarum per manum Ithamar filii Aaron sacerdotis

LSG Exodus 38:21 Voici les comptes du tabernacle, du **tabernacle** d'assignation, révisés, d'après l'ordre de Moïse, par les soins des Lévités, sous la direction d'Ithamar, fils du sacrificateur Aaron.

RST Exodus 38:21 Вот исчисление того, что употреблено для **скинии** откровения, сделанное по повелени Моисея, посредством левитов под надзором Ифамара, сына Ааронова, священника.

IEP Exodus 38:21 Questo è il computo della **dimora**, della **dimora** della testimonianza, redatto per ordine di Mosè dai Leviti, sotto la direzione di Itamar, figlio del sacerdote Aronne.

Думата *скиния* нищо не означава на български език, тя е неясна защото не е българска. Българският термин *скиния* е транслитерация от гръцката дума σκηνή, ἥς, ἥ, означаваща *шатра*, *кабина*. Именно със σκηνη се превежда в Септуагинта думата מִשְׁכָּן [мишкàн]. Ивритската парадигма на корена *Мем-Шин-Каф* осветлява този уред, наричан и „ковчегът на завета”, като място, където Господ обитава, живее и от горната му част Господ говори с Мойсей.

Срещу българското *скиния* в иврит стои מִשְׁכָּן [мишкàн]. Коренът на думата е *Шин-Каф-Нун* שִׁכַן и има следната парадигма:

שָׁכַן [шахàн] обитавам, живея
שִׁכְנִי [шèхен] да се заселя, да се настаня; жилище (Второзаконие 12:5 – но да търсите мястото, което Господ вашият Бог избере между всичките ви племена, за да настани там Името Си, да бъде жилището Му, и там да идете;
שָׁכֵן [шахèн] съсед; жител, обитател
מִשְׁכָּן [мишкàн] скиния; храм

В съвременен иврит от този корен има същите значения, като към него се добавя *квартал, махала* – [шхунà].

Думата מִשְׁכָּן [мишкàн] се среща при описанието на Походния на Соломоновия храм. Във Втория храм тя липсва, защото е общоприето, че във Втория храм скинията липсва.

„Ковчегът на завета” אָרוֹן הַבְּרִית [арòн (х)а-брит] или „ковчегът на Господ” אָרוֹן אֱלֹהִים [арòн ело(х)йìм] е кутия/шкаф от ситимово/акациево дърво, облицован със злато. В него са заповедите с „плочите на завета”. Именно този уред се нарича скиния מִשְׁכָּן [мишкàн]:

Изход 25:9-22

9 По всичко, което ти показвам - образа на скинията מִשְׁכָּן [мишкàн] и образа на всичките ѝ принадлежности, – така да я направите. 10 Да направят ковчег от ситимово дърво, дълъг два лакътя и половина, широк лакът и половина, и лакът и половина висок. 11 Да го обковеш с чисто злато; отвън и отвътре да го обковеш; и отгоре му да направиш златен венец наоколо. 12 И да излееш за него четири златни колелца, които да поставиш на четирите му долни ъгъла, две колелца на едната му страна, и две колелца на другата му страна. 13 Да направиш и върлини от ситимово дърво и да ги обковеш със злато, 14 па да провреш върлините през колелцата от страните на ковчега, за да се носи ковчегът с тях. 15 Върлините да остават в колелцата на ковчега; да се не изваждат от него. 16 И да вложиш в ковчега плочите на свидетелството, което ще ти дам. 17 Да направиш умилостивилище от чисто злато, два лакътя и половина дълго, и лакът и половина широко. 18 И да направиш два херувима от злато, изковани да ги направиш, на двата края на умилостивилището. 19 Да направиш един херувим на единия край, и един херувим на другия край; херувимите да направите част от самото умилостивилище на двата му края. 20 И херувимите да бъдат с разперени отгоре крила, и да покриват с крилата си умилостивилището; и лицата им да са едно срещу друго; към умилостивилището да бъдат обърнати лицата на херувимите. 21 И да положат умилостивилището върху ковчега; а в ковчега да вложиш плочите на свидетелството, което ще ти дам. 22 Там ще се срещам с тебе; и отгоре на умилостивилището, измежду двата херувима, които са върху ковчега с плочите на свидетелството, ще говоря с тебе за всичко, което ще ти заповядам за израилтяните.

Ключови елементи и понятия тук са:

скиния מִשְׁכָּן [мишкàн]
ковчег от ситимово дърво אָרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים [арòн ецì ситим]

ковчег; шкаф אָרוֹן [aròn]

умилостивилище (Библия 1940)/очистилице (Библия 1992) כַּפֹּרֶת [хапòрет]

два херувима שְׁנַיִם כְּרֻבִים [шнайм крувìм]

херувим כְּרוּב [крув]

Капакът, поставен върху „ковчега” (всъщност думата אָרוֹן [aròn] означава *шкаф*), превеждан като *умилостивилище* в протестантската версия и като *очистилице* в православната, е изключително важно място в дома на Господ, наричан Храм, защото оттам Господ говори с Мойсей:

Изход 25

17 Да направиш умилостивилище от чисто злато, два лакътя и половина дълго, и лакът и половина широко... 21 И да положат умилостивилището върху ковчега; а в ковчега да вложиш плочите на свидетелството, което ще ти дам. 22 Там ще се срещам с тебе; и отгоре на умилостивилището, измежду двата херувима, които са върху ковчега с плочите на свидетелството, ще говоря с тебе за всичко, което ще ти заповядам за израилтяните.

Идеята, вложена в термина מִשְׁכָּן [мишкàн], е развита в Стария завет и в Талмуда и *скиния* или *обиталище на Господ* може да бъде избраният град, Ерусалим, за Негово обиталище. Човекът също трябва да бъде обиталище на Господ в смисъл на поведението на човека, тъй че да спазва Божиите заповеди.

„Доколкото словото отразява херменевтично божествени и сакрални същности, талмудическата традиция от втори век обяснява: „За този, който пази заповедите на пискюлите (и почита синьото в тях), това става като изражение на разкриването пред него на десетата сефира, *Шехина* שְׁכִינָה, божественото присъствие.

„Моят מִשְׁכָּן [мишкàн] е *Шехина* שְׁכִינָה. Двете думи имат еднакъв корен שָׁכַן ШХН „да обитавам, да живея”. *Шехина*(х) е обиталището на Божието присъствие, което придружава Израел през пустинята в [мишкàн].” [Мат, 1983, с. 271].

Юдейският мистицизъм предлага още едно тълкуване на целия подвижен храм в пустинята – като модел на сефирот (първите десет същности, сътворени от Бог, чиято субстанция е светлина, т.е. цвят), т.е. като модел на божественото равнище на езика на цветовете, където очевидно наличните цветове имат макротекстова семантика на божественото равнище на цветовете: „(...) преносимият храм в пустинята за Зохар е символ на сефирот; виж 2:221a; Tishby, *Mishnat ha-Zohar* 2:183–94.” [Мат, 1983, с. 287]

Наред с това е налице талмудическо разбиране, че думите „ще обитавам между вас” трябва да се тълкуват „между всеки един евреин”. Ако човек не освети частите си, дори в неща, които са му позволени като мисъл, говор и действие, ще се намери, че разрушава Храма. Също в

Нефеш (x)а-Хаим пише, че Тит и Навуходоносор нямало да успеят да разрушат Храма, който е на земята и който е срещу Храма на небето, ако първо не се беше разрушил Храма, който е на небето, чрез греховете на евреите.

Юдейската тълкувателна мисъл тип „мидраш“ (тълкуване) обаче предлага още една възможна гледна точка:

„Моят מִשְׁכָּן [мишкàн] (жилище, обиталище) е моят מִשְׁכֻּן [мишкùн] (залог)“.

Мидраш предлага игра на думи. И Преносимият храм, направен от израилтяните в пустинята, и храмът на Соломон в Ерусалим се реферират спрямо [мишкàн], обиталището/жилището на Бог. Всеки един от тях е и [мишкùн], един „залог“, предложен от хората като важна гаранция за тяхната лоялност и спазване на Божиите заповеди. „Ако те прегрешат, свещеният Храм ще им бъде отнет за тяхна сметка, както е казано: „Аз ще сложа моето жилище [мишкàн] сред вашата среда.“ Не чети „моя [мишкàн], а чети „моя [мишкùн]“ (Shemot Rabbah 31:9] cf. 35:4] Tanhuma, Fequidei, § 2). Зохар прибавя идентификацията на [мишкàн] с Шехина(x). Тя е отнета поради сметката, дошла от греховете на Израел и е наказана с изгнание/диаспора. Зохар представя своята версия, в която [мишкùн], залогът, се предлага от Бог, а не от Израел. „По Мат, 1983, 271–272.“ [Алмалех, 2006, 144–147]

Терминът *скиния* מִשְׁכָּן [мишкàн] е ключов за схващането на Храма като Дом на Господ. В този аспект е интересно какви са термините за Храм на иврит.

II. Синоними на מִשְׁכָּן [мишкàн]

Достатъчно често се използва думата *жилище, дом, обитаване, местопребиваване, обиталище, помещение* מְעוֹן [меòн], с вариант מְעֻנָּה [меонà]. Коренът е *Айн-Вав-Нун* עוּן и не е реализиран в иврит. Според BibleWorks най-често думите обозначават жилището на Бог, т.е. в небесата (винаги квалифицирано като „свещено“) и в храма (Псалми 26:8).

Псалми 26:8

יְהוָה אֱהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתְךָ וּמְקוֹם מִשְׁכָּן כְּבוֹדְךָ: WTT Psalm 26:8

Господи, любя **местопребиванието** מְעוֹן [меòн] на Твоя дом, И мястото на **скинията** מִשְׁכָּן [мишкàн] на славата Ти. (Библия 1940)

Господи, обикнах **обиталището** מְעוֹן [меòн]на Твоя дом и мястото, **дето живее** מִשְׁכָּן [мишкàн] Твоята слава. (Библия 1992)

ГОСПОДИ, възлюбих **жилището** מְעוֹן [меòн] на дома Ти и мястото, където славата Ти **обитава** מִשְׁכָּן [мишкàн]. (Верен)

От примера се вижда, че думата מִשְׁכָּן [мишкàн] се превежда и като глагол – *живее, обитава*.

Думата מַעוֹן [маòн] влиза в употреба и когато Господ е описан като убежище за Неговите хора (Псалми 71:3; 90:1; 91:9).

Псалми 71:3

WTT Psalm 71:3 הָיָה לִי לְצוּר מַעוֹן לְבוֹא תְּמִיד צְוִיַּת לְהוֹשִׁיעַנִי
כִּי־סִלְעֵי וּמְצוּדֹתַי אָתָּה:

Бъди ми канара за **прибежище**, към което винаги да се обръщам. Ти си разрешил спасението ми, Защото канара моя и крепост моя си Ти. (Библия 1940)

Бъди ми крепко **прибежище**, дето всякога бих могъл да се скрия; Ти си наредил да ме спасиш, защото моя твърдиня и моя крепост си Ти. (Библия 1992)

Бъди ми канара за **жилище**, където мога винаги да идвам. Ти си заповядал моето спасение, защото Ти си скалата ми и крепостта ми.

Тези думи се използват също, за да се изобразят руините на запустелите градове, обиталище на диви животни. По BibleWorks.

III. Термини за Храм

1. Съвременният термин за храм (макар че днес няма храм) е בית המקדש [бейт (х)а-микдàш] (букв. *Светият дом*). Той е заимстван от Данаил 11:31.

Думата מִקְדָּשׁ [микдàш] в Стария завет се използва много, но се превежда като *светилище*.

2 Летописи 2:8

WTT 2 Chronicles 20:8 וַיִּשְׁבוּ־בָהּ וַיִּבְנוּ לָהּ בַּהּ מִקְדָּשׁ לְשִׁמּוֹךְ לְאֹמֶר:

И те се заселиха в нея, и построиха Ти **светилище** в нея за Твоето име, и рекоха: (Библия 1940)

Като *светилище*, обаче, по-често се превежда и думата דְבִיר [девìр]. Думата דְבִיר [девìр] би могла да се превежда и като *олтар*, съотнесен с архитектурата на християнската църква. В Стария завет думата מִזְבֵּחַ [мизбеàх] се превежда като *олтар*. Олтарите, строени в Стария завет са от камъни, пръст, дърво и бронз, дърво и злато. Глаголът от корена се използва за обозначаване на убиване на животни за жертвоприношение.

2. Стандартният термин за храм в Стария завет

По отношение на Соломоновия и Втория храм най-много се използва думата הֵיכָל [ехàль]. Основното значение на тази дума в иврит и другите семитски езици от Близкия изток е *дворец, царски дворец*.

Срещат се различни съчетания, напр. само הֵיכָל [ехаль] за *храм* в контекст с думата *дом* בַּיִת [байт]; *Господният храм* יְהוָה הֵיכָל [ехаль йе(х)òва], *Светият твой храм* הֵיכָל־קֹדֶשׁ [ехаль кадшèха]; *Божия дом* בֵּית הָאֱלֹהִים [бейт (х)а-ело(х)йм], *всред храма* הַהֵיכָל [(х)а-ехаль], и *нека затворим вратите на храма* הַהֵיכָל [(х)а-ехаль].

1 Царе 1:9

וַתִּקַּם חַנָּה אַחֲרַי אֲכָלָה בְּשֵׁלָה וְאַחֲרַי שָׁתָה וְעָלִי הַכֹּהֵן
יָשֵׁב עַל־הַכֶּסֶּא עַל־מְזוּזַת הַיְיָ הֵיכָל יְהוָה:

А като ядох в Сило и като пиша, Анна стана. (А свещеникът Илий седеше на стол близо при стълба на вратата при **Господния храм**). (Библия 1940)

1 Царе 3:3

וַיֵּן אֱלֹהִים טָרֶם יִכְבֶּה וּשְׂמוּאֵל שָׁכַב בְּהֵיכָל יְהוָה
אֲשֶׁר־שָׁם אָרוֹן אֱלֹהִים:

и **Божият светилник** не беше още изгаснал в **Господния храм**, гдето беше **Божият ковчег**, и Самуил си беше легнал, (Библия 1940)

3 Царе 6:5

וַיִּבֶן עַל־קִיר הַבַּיִת (יְצוּעַ) [יְצוּעַ] סָבִיב אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת
סָבִיב לַהֵיכָל וְלִדְבִיר וַיַּעַשׂ צִלְעוֹת סָבִיב:

И пристрои етажи изоколо до **стената на дома**, изоколо до **стените на дома**, както на **храма**, така и на светилището; така направи странични стаи изоколо. (Библия 1940)

2 Летописи 29:5

וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׂמַעוּנִי הַלְוִיִּם עֲתָה הִתְקַדְּשׁוּ
וְקַדְּשׁוּ אֶת־בַּיִת יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם וְהוֹצִיאוּ אֶת־הַנְּדָה מִן־הַקֹּדֶשׁ:
Слушайте ме, левити, осветете се сега, **осветете и храма на Господа Бога на бащите си**, и изнесете нечистотата от светото място. (Библия 1940)

2 Летописи 27:2

Той върши това, което е право пред Господа, съвсем както бе направил баща му Озия; обаче не влезе в **Господния храм** הֵיכָל יְהוָה. Но хората още се покваряваха. (Библия 1940)

Неемия 6:10

Тогава аз отидох в къщата на Семаия син на Делаия, Метавеиловия син, който бе затворен; и той ми каза: Нека се срещнем в **Божия дом** בֵּית הָאֱלֹהִים, **всред храма** הַהֵיכָל, и нека затворим вратите на **храма** הַהֵיכָל; защото тия идат да те убият, да! тая нощ ще дойдат да те убият. (Библия 1940)

Псалми 5:7

וַאֲנִי בָרַב חֶסֶדְךָ אָבּוֹא בֵּיתְךָ אֲשַׁתְּחֶנָּה אֶל־הֵיכָל־קֹדֶשְׁךָ WTT Psalm 5:8

בִּירְאָתְךָ:

Но чрез Твоето изобилно милосърдие аз ще вляза в дома Ти; С благоговение към Тебе ще се поклонят към светия Твой храм. (Библия 1940)

3. Дом за обитаване בֵּית זְבֻל [бейт зевуль]

Съществува също терминът „дом за обитаване” בֵּית זְבֻל [бейт зевуль]. В този термин има семантичен нюанс „дом, в който се оказва почит/чест на Бог”.

3 Царе 8:13

בָּנָה בְּנִיתִי בַּיִת זְבֻל לָךְ מְכוּן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים: WTT 1 Kings 8:13

13 Аз Ти построих дом за обитаване, място, в което да пребиваваш вечно.

В стиха се явява още един термин за обитаване, живеене синоним на מִשְׁכָּן [мишкан] и образуван от корена יושב-Шин-Бет יושב. Парадигмата му е *седя, оставам, обитавам, живея, населявам, пребивавам יושב* [йашав]; *седалище, обитаване, живеене שֶׁבֶט* [шевет]; *селище; седалище, асамблея, събиране מוֹשָׁב* [мушав]; *жител; временно пребиваващ жител תוֹשָׁב* [тошав].

4. Шатра - за Походния/Преносимия храм

За Походния/Преносимия храм се използват думи за шатра, както и целият комплекс – шатрата и дворът – се наричат *скиния* в преводите.

Като *скиния* и *шатра*, но и като *жилище* се превежда и думата סוּח [sox]:

Псалм 76:3

וַיְהִי בְשָׁלִם סֹכּוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן: WTT Psalm 76:3

2 В Салим е *скинията* מוֹשָׁב, И *обиталището* מְעוֹן е в Сион. (Библия 1940)

3. В Салим беше *Неговото жилище*, и Неговото *пребивание* - на Сион. (Библия 1992)

2 В Салим е *шатърът* מוֹשָׁב и *обиталището* מְעוֹן — в Сион. (Верен)

KJV Psalm 76:2 In Salem also is his **tabernacle**, and his dwelling place in Zion.

NAU Psalm 76:2 His **tabernacle** is in Salem; His dwelling place also is in Zion.

RSV Psalm 76:2 His **abode** has been established in Salem, his dwelling place in Zion.

NRS Psalm 76:2 His **abode** (*жилище*) has been established in Salem, his dwelling place in Zion.

NKJ Psalm 76:2 In Salem also is His **tabernacle**, And His dwelling place in Zion.

IV. Умилостивилище (Библия 1940)/Очистилице (Библия 1992) כַּפֹּרֶת [капорет]

Изход 25:17-22

17 Да направиш *умилостивилище* от чисто злато, два лакътя и половина дълго, и лакът и половина широко. 18 И да направиш *два херувима* от злато, изковани да ги направиш, на двата края на *умилостивилището*. 19 Да направиш един *херувим* на единия край, и

един херувим на другия край; херувимите да направите част от самото умилостивилище на двата му края. 20 И херувимите да бъдат с разперени отгоре крила, и да покриват с крилата си умилостивилището; и лицата им да са едно срещу друго; към умилостивилището да бъдат обърнати лицата на херувимите. 21 И да положат умилостивилището върху ковчега; а в ковчега да вложиш плочите на свидетелството, което ще ти дам. 22 Там ще се срещам с тебе; и отгоре на умилостивилището, измежду двата херувима, които са върху ковчега с плочите на свидетелството, ще говоря с тебе за всичко, което ще ти заповядам за израилтяните.

וְעָשִׂיתָ כַּפֹּרֶת זָהָב טְהוֹר אֲמָתַיִם וְחָצִי אֲרָפֶה
וְאָמָה וְחָצִי רְחֻבָּה: WTT Exodus 25:17

Думата כַּפֹּרֶת [капòрет] означава *изкупление, място за изкупление*.

Коренът на думата е *Хаф-Пе-Рейш* כִּפַּר. В различните граматички и библейски речници биват посочвани четири омонимни корена.

1.

כָּפַר [кафàр] да направя умилостивение, помирявам, да направя помирение, да почистя

כֹּפֶר [кофèр] откуп; подарък, осигуряващ полза

כִּפּוּר [кипùр] изкупление, използвано в мн.ч. [кипури́м], Денят на изкуплението – Йом Кипури́м

כַּפֹּרֶת [капòрет] изкупление, място за изкупление, умилостивилище/очисти́лище

Протестантският превод използва умилостивилище (Библия 1940), а православният – очисти́лище (Библия 1992).

Основна семантика в семитските езици – покривам. В юдаизма тази парадигма е в смисъл на „покрива греха”.

2.

כָּפַר [капàр] насмолявам, намазвам със смола

3.

כִּפּוּר [кепìр] млад лъв. Според BibleWorks כִּפּוּר [кепìр] се томявява често в поетичните книги. Има различни термини за *лъв* в Стария завет – [арийе], [лави], [лаиш], [шашал], [шахас]. Трудно е да бъдат точно идентифицирани, но е ясно, че става дума или за възраст, или за сила.

כֹּפֶר [кофèр] име на растение (къна?, Песен на песните 1:14; 4:13)

כָּפַר [кафàр] село.

4.

כֹּפֶר [кофèр] село, вариант на כָּפַר [кафàр].

Извън умилоствилището в храма, интересни са следните примери:

откуп за душата си כֶּפֶר נַפְשׁוֹ [kòфер нафшò]

Числа 35:11

וְלֹא־תִקְחוּ כֶּפֶר לְנַפְשׁ רֵיחַ אֲשֶׁר־הוּא רָשָׁע לְמוֹת כִּי־מוֹת יוֹמֵת: WTT Numbers 35:31

Нито да взимате никакъв **откуп за живота на убиеца**, който като виновен заслужава смърт; но непременно той да се умъртви. (Библия 1940)

И не вземайте откуп **за душата на убиеца**, който е виновен за смърт, но го предавайте на смърт. (Библия 1992)

И да не приемате **никакъв откуп за живота на убиеца**, който е виновен за смърт, а той непременно да се умъртви. (Верен)

Господу откуп за душата си/

откуп Господу за живота си/

откуп на Господ за душата си

כֶּפֶר נַפְשׁוֹ לַיהוָה [kòфер нафшò ле-йехова]

Исход 30:12

כִּי תִשָּׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַפְּקֻדֵיהֶם וְנָתַנוּ אִישׁ כֶּפֶר נַפְשׁוֹ לַיהוָה בַּפֶּקֶד אַתֶּם: WTT Exodus 30:12

При преброяването на израилтяните, когато вземеш цялото им число, тогава да дадат **откуп Господу**, всеки човек **за живота си**, когато ги преброяваш, за да не ги нападне язва, когато ги преброяваш. (Библия 1940)

преброявайки Израилевите синове, кога ги преглеждаш, нека всеки даде **Господу откуп за душата си**, при тяхното преброяване; и няма да бъде помежду им изстребителна поразата, кога ги преброяваш; (Библия 1992)

При преброяването на израилевите синове, когато ги преброяваш, тогава да дадат **откуп на ГОСПОДА** - всеки човек **за душата си**, когато ги преброяваш, за да не ги нападне язва, когато ги преброяваш. (Верен)

Кое е важно да бъде отбелязано за този предмет от интериора на дома на Господ?

Първо, омонимността на няколко корена, която е много характерна за много корени в библейски иврит.

Второ, *очистилице/умилоствилище* כִּפֹּרֶת [капòрет] има споменато в текста само при Походния храм. В описанията на Първия и Втория храм не се среща, макар че е споменато явно в плановете за Втория храм:

1 Летописи 28:11

וַיִּתֵּן הָיוֹד לְשִׁלְמֹה בְּנוֹ אֶת־תְּבִנֵּית הָאוּלָּם וְאֶת־בִּתּוֹ וְגִנְזָבָיו וְעֲלִיתָיו וְחֹדְרָיו הַפְּנִימִים וּבֵית הַכִּפֹּרֶת: WTT 1 Chronicles 28:11

Тогава Давид даде на сина си Соломона чертежа на трема на храма, на обиталищата му, на съкровищниците му, на горните му стаи, на вътрешните му стаи и на **мястото на умилоствилището**, (Библия 1940)

Тогава Давид даде на сина си Соломона чертеж за притвора и за сградите му, за клетовете му, за горниците му и вътрешните му стаи и за **дома на ковчега**, (Библия 1992)

И Давид даде на сина си Соломон плана на предверната зала на храма и на сградите му, и на съкровищниците му, и на горните му стаи, и на вътрешните му стаи, и на **мястото на умилостивилището**, (Верен)

Този пример е интересен с това, че терминът **בֵּית הַכֹּפֶרֶת** [бейт капòрет], букв. *домът на умилостивилището*, може да се преведе генерично като „домът на ковчега” и това е основателно, защото съдържа думата **בַּיִת** [байт], т.е. това словосъчетание може да бъде прието за едно от названията на храма.

Трето, очистилице/умилостивилище כַּפֹּרֶת [капòрет] е мястото, от което Господ говори на Мойсея и на синовете на Израил

Изход 25:22

там, над очистилицето, между двата херувима, които са над ковчега на откровението, Аз ще ти се явявам и ще говоря с тебе за всичко, каквото ще заповядам чрез тебе на Израилевите синове. (Библия 1940)

Това важи само за Мойсей, всички други трябва да кадят тамян, за да не умрат.

Числа 7:89

И когато влезе Моисей в шатъра за срещане, за да говори с Бога, тогава чу гласа; който му говореше отгоре на умилостивилището, което беше върху ковчега за плочите на свидетелството между двата херувима; и говореше му. (Библия 1940).

Левит 16:2

Господ каза на Мойсея: Кажете на брат си Аарона да не влиза на всяко време в светилището, което е отвътре завесата, пред умилостивилището, което е върху ковчега, за да не умре; защото Аз ще се явявам в облак върху умилостивилището. Левит 16:13 и да тури тамяна на огъня пред Господа, за да покрие дима от тамяна умилостивилището, което е върху плочите на свидетелството, за да не умре. (Библия 1940).

Тамянът и неговите съставки са нещо много съществено за храма като дом на Господ. За да пестя място, ще насоча към Алмалех 2005, където е разгледана знаковата същност на тамяна, който може да се кади само на Господ, но никога на човешко същество.

Четвърто, това е специално място при принасяне на жертви и разпръскване на кръвта им, като „титулярът” за принасяне на жертви е медният жертвеник в двора на храма.

Левит 16:14

Също да вземе от кръвта на юнеца и с нея да поръси с пръста си умилостивилището откъм изток; а пред умилостивилището да поръси от кръвта седем пъти с пръста си.

Левит 16:15

Тогава да заколи козела на приноса за грях, който е за хората, и да внесе кръвта му отвътре завесата, и с кръвта му да направи както направи с кръвта на юнеца, като поръси с нея над умилостивилището и пред умилостивилището.

V. Херувими כְּרֻבִּים [крувѝм]

Херувимите са неотменима част от украсата и „машината“ на скинията и на целия храм. Двата златни херувима, изваяни на капака/умилостивилището на ковчега на завета са неотменима част от Походния и Първия храм. Във Втория храм те липсват, защото липсва ковчегът на завета. Освен тях има украса на Походния и Първия храм на стените, завесите, вратите.

Интересен е въпросът за приликите и разликите между херувими и серафими.

VI. Серафими שְׂרָפִים [серафѝм]

Серафимите са архангели, които се явяват само веднъж в цялата Библия – в Исая, 6, т.е. те са част само от историята на Соломоновия храм. Те са обект на много мистични медитации в юдаизма и християнството, както и на научни спекулации. Често са смесвани с херувимите, което е грешка, защото пророк Исая не би употребил нова дума за тези архангели, ако това бяха „огрените от слънцето златни херувими“.

Серафимите שְׂרָפִים [серафѝм] са нещо макросветло червено, поради това, че са свързани словообразователно с думите *огън* שָׂרַף [сарàф], *пека* (в огън) שָׂרַף [сарàф], *печене, изгаряне, горене*; *огън* שְׂרָפָה [срефà], *изпичане, изгаряне, горене* מִשְׂרָפָה [масрефà]. Общият им корен е *Шин-Рейш-Фе* שָׂרַף.

Тези думи са използвани още в първите пет книги на Стария завет. Първата употреба е в Битие, 11:3, когато се строи Вавилонската кула.

Серафимите и херувимите са архангели. Това е едно много типично присъствие в дома на Господ, където, както се казва в Исая 6, е и Тронът на Господ.

Серафимите שְׂרָפִים [серафѝм] обаче са свързвани с една съвсем различна от *огън* дума, която е от същия корен – *Син-Рейш-Фе* שָׂרַף – отровни змии, наричани в текста *горителна змия* שָׂרַף [сарàф]. В Числа, 21 те са изпратени като Божие наказание на евреите, „излезли от търпение в душата си“ в мъчния Изход от Египет. В пряка връзка с това наказание на евреите е едно особено интересно от гледна точка на монотеизма указание на Бог към Мойсей как да се спасяват ухапаните от отровни змии – чрез създаването на един идол, меден образ на змия, наричан *Нехушан*.

Серафимите са горителните змии и придружители, пазители, охрана, слуги и компания на единия Бог. Херувимите имат същия статут, но не са

огнени същества, нито са свързани логически чрез структурата на езика с кобрата като „огнена змия”.

Интересен е въпросът за приликите и разликите между херувими и серафими. Херувимите имат 2 крила, а серафимите – 6. Единствената възможна трактовка на херувимите като корен на думата е със съвременната ивритска дума *зеле* כֶּרֶב [крув] – херувимите са същества, чиято структура във вселената или там, където са поставени от Господ, е подобна на растението *зеле* – с разпрострени и накъдрени структури, плътно едни до други.

Подробно за херувимите и серафимите, както и за всички архангели – офнаими, Михаил, Гавраил/Габриел, Уриел виж в Алмалех 2009; 2010а.

VII. Светилище, давир, прорицалище, Светая светих в Соломоновия храм; англ. *oracle* דְּבִיר [девър]

Името на Светая светих, което Соломон дава е „*debir*”. Думата е דְּבִיר [девър], коренът е *Далет-Вет-Рейш* דבר, и буквално означава *разговаряне, разговор*, но за Храма на Соломон тя е превеждана като *светилище, давир, прорицалище, вътрешната зала*.

Православната Библия пояснява под линия, че *давир* означава „Отделение за Светая-Светих. В бележка под линия преводът на издателство „Верен” (2000; 2001) пояснява за „вътрешната зала”: „т.е. Пресвящото място, букв. „мястото за говорене” (Пс. 28:2; 1 Лет. 28:11; Ер. 35:2; Езек. 40:17.)

3 Царе, 6:5

וַיִּבֶן עַל־קִיר הַבַּיִת (וְצֹעַ) [וְצִיעַ] סָבִיב אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת WTT 1 Kings 6:5

סָבִיב לְהִיכָל וְלְדְבִיר וַיַּעַשׂ צִלְעוֹת סָבִיב:

И пристрои етажи изоколо до стената на дома, изоколо до стените на дома, както на храма, така и на **светилището**; така направи странични стаи изоколо. “Estir”

И направи пристройка около стените на храма, около храма и **давира**; и направи странични стаи околоръст. Библия, 1991

И пристрои етажи изоколо до стената на дома, изоколо до стените на дома, както на храма, така и на **светилището** {Или: **Прорицалището**.}*; така направи странични стаи изоколо. Библия, 1995

А наоколо по стените на дома построи пристройки, по стените на дома около храмовата *зала* и **вътрешната зала**; и направи странични помещения наоколо. Библия, Верен (2000; 2001)

И пристрои стаи около дома, както около стените на храма, така и на **светилището**; така направи странични стаи наоколо. Библия, 2002

И съгради яруси околоръст до стената на дома, околоръст до стените на дома, на храма и на **давира**: така направи бочни стаи околоръст. Библия, 1871

Парадигма на корена *Далет-Вет-Рейш* דבר

דָּבַר [дав̀ар] говоря, декларирам, разговарям, командвам, обещавам,
предупреждавам, заплашвам, пея и др.

דָּבָר [дав̀ар] 1. дума; говорене, реч; 2. нещо и др.

דִּבְרָה [дев̀ер] заразна болест, епидемия, чума

דֹבָר [дов̀ер] пасище, място за паша

דְּבָרוֹת [дов̀рòт] сал, нещо, което плува

דִּבְרָהּ [див̀р̀а] причина; начин

דְּבוּרָהּ [дв̀òра] пчела

דְּבִיר [дев̀йр] светилище, давир, прорицалище, Светая светих в
Соломоновия храм; англ. Oracle;

דְּבִיר [дев̀йр] Дебир, град в Юдея

דִּבְרַת [диб̀èр] 1. говорител; 2. дума

מִדְּבָר [мид̀б̀ар] уста

מִדְּבָר [мит̀б̀ар] пустиня

Някои лексикографи различават два омонимни корена за BDB, но повечето библеисти не различават два омонимни корена за тази богата парадигма.

Във версията на крал Джеймс דָּבַר [дав̀ар] е преведена по 30 различни начина, а глаголът – по повече от 80 начина. Някои от тях са синоними, но много не са.

По BibleWorks

Голямата зала в храма на Соломон е с 60 x 20 x 30 лакти, а דְּבִיר [дев̀йр] – 20 x 20 x 20 лакътя, т.е. דְּבִיר [дев̀йр] е кубично помещение. Предполага се, че разликата във височината между דְּבִיר [дев̀йр] и останалата част на храма се дължи на факта, че подът на דְּבִיר [дев̀йр] е по-високо от пода на голямата зала. Тогава, когато е махната завесата или вратата на דְּבִיר [дев̀йр] някой, който е в голямата зала ще види ковчега на завета с умиловичието и двата херувима на него. Изглежда, че между голямата зала към светилището трябва да има стъпало/а, т.е. светилището да се намира по-нависоко.

Светая Светих, където е ковчегът на завета, е мястото, наричано в иврит (зала) за *говорене, разговаряне с Бог*. Това е мястото за пророкуване, за разговор с Бога. Уточняването на етимологията и разположението в храма на това място е важно с оглед на множество различни фактори, сред които е храмът като дом, в който за контакта с Бог трябва да се говори, но и да се обхванат многото и различни неща, произтичащи от корена на

говоря, дума, които виждаме в парадигмата на корена Далет-Вет-Рейш דבר.

Виждаме различни съчетания на думата със *свят/светия, Светая-Святых* קָדַשׁ הַקְּדוֹשִׁים:

Псалми 28:2

שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנַי בְּשׁוּעֵי אֵלַיךָ בְּנִשְׂאֵי יָדַי אֶל־דְּבִיר קָדְשֶׁךָ: WTT Psalm 28:2

Чуй гласа на моите молби, кога викам към Тебе, кога дигам ръце към **светия Твой храм**. (Библия, 1992)

Послушай гласа на молбите ми, когато викам към Тебе, Когато дигам ръце към **най-вътрешното на Твоето светилище**. (Библия, 1940)

Послушай гласа на молбите ми, когато викам към Тебе, Когато дигам ръце към **най-вътрешното на Твоето светилище**. ("Estir")

KJV Psalm 28:2 Hear the voice of my supplications, when I cry unto thee, when I lift up my hands toward **thy holy oracle**.

NAU Psalm 28:2 Hear the voice of my supplications when I cry to You for help, When I lift up my hands toward **Your holy sanctuary**.

RSV Psalm 28:2 Hear the voice of my supplication, as I cry to thee for help, as I lift up my hands toward **thy most holy sanctuary**.

NRS Psalm 28:2 Hear the voice of my supplication, as I cry to you for help, as I lift up my hands toward **your most holy sanctuary**.

NKJ Psalm 28:2 Hear the voice of my supplications When I cry to You, When I lift up my hands toward **Your holy sanctuary**.

LXT Psalm 27:2 εἰσάκουσον τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου ἐν τῷ δέεσθαί με πρὸς σέ ἐν τῷ με ἄρειν χεῖράς μου πρὸς **ναὸν ἁγίον σου**

VUL Psalm 27:2 exaudi vocem deprecationis meae dum oro ad te dum extollo manus meas ad **templum sanctum tuum**

LSG Psalm 28:2 Écoute la voix de mes supplications, quand je crie à toi, Quand j'élève mes mains vers ton sanctuaire.

IEP Psalm 28:2 Ascolta la voce della mia supplica quando grido a te per aiuto, quando elevo le mie mani verso il tempio tuo santo.

BTP Psalm 28:2 Usłysz głos mego błagania, gdy wołam do Ciebie, gdy wznoszę ręce do świętego przybytku Twego.

BKR Psalm 28:2 Vyslychej hlas pokorných modliteb mých, kdyžkoli k tobě volám, když pozdvihuji rukou svých k svatyni svatosti tvé.

RST Psalm 28:2 Услышь голос молений моих, когда я взываю к Тебе, когда поднимаю руки мои к **святому храму Твоему**.

2 Летописи 5:7

וַיָּבִיאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר WTT 2 Chronicles 5:7

הַבַּיִת אֶל־קָדַשׁ הַקְּדוֹשִׁים אֶל־תַּחַת כַּנְּפֵי הַכְּרוּבִים:

Библия 1940 Така свещениците внесоха ковчега на Господния завет на мястото му, в **светилището на дома, в пресветото място**, под крилата на херувимите.

Библия 1992 И свещениците донесоха ковчега на завета Господен на мястото му, в **давира на храма - в Светая-Святых**, под крилата на херувимите.

KJV 2 Chronicles 5:7 And the priests brought in the ark of the covenant of the LORD unto his place, to the **oracle of the house**, into the most holy place, even under the wings of the cherubims:

NAU 2 Chronicles 5:7 Then the priests brought the ark of the covenant of the LORD to its place, **into the inner sanctuary of the house**, to the holy of holies, under the wings of the cherubim.

RSV 2 Chronicles 5:7 So the priests brought the ark of the covenant of the LORD to its place, **in the inner sanctuary of the house**, in the most holy place, underneath the wings of the cherubim.

NRS 2 Chronicles 5:7 Then the priests brought the ark of the covenant of the LORD to its place, in the inner sanctuary of the house, in the most holy place, underneath the wings of the cherubim.

NKJ 2 Chronicles 5:7 Then the priests brought in the ark of the covenant of the LORD to its place, **into the inner sanctuary of the temple**, to the Most Holy Place, under the wings of the cherubim.

LXT 2 Chronicles 5:7 καὶ εἰσήνεγκαν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς εἰς τὸ **δαβὶρ** τοῦ οἴκου εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ὑποκάτω τῶν πτερύγων τῶν χερουβὶν

VUL 2 Chronicles 5:7 et intulerunt sacerdotes arcam foederis Domini in locum suum id est ad **oraculum templi** in sancta sanctorum subter alas cherubin

LSG 2 Chronicles 5:7 Les sacrificateurs portèrent l'arche de l'alliance de l'Éternel à sa place, **dans le sanctuaire de la maison**, dans le lieu très saint, sous les ailes des chérubins.

RST 2 Chronicles 5:7 И принесли священники ковчег завета Господня на место его, в **давир храма** - во Святое Святых, под крылья херувимов.

IEP 2 Chronicles 5:7 I sacerdoti introdussero l' arca dell' alleanza del Signore nel suo posto, **nella cella del tempio**, nel santo dei santi, sotto le ali dei cherubini.

BTP 2 Chronicles 5:7 Następnie kapłani wprowadzili Arkę Przymierza Pańskiego na jej miejsce do **sanktuarium świątyni**, to jest do Miejsca Najświętszego, pod skrzydła cherubów,

BKR 2 Chronicles 5:7 A tak vnesli kněží truhlu smlouvy Hospodinovy na místo její, do **vnitřního domu**, do svatyně svatých, pod křídla cherubínů.

3 Царе 8:6

וַיָּבֵאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ WTT 1 Kings 8:6

אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים אֶל־תַּחַת כַּנְּפֵי הַכְּרוּבִים:

Така свещениците внесоха ковчега на Господния завет на мястото му, в **светилището** на дома, в **пресветото място**, под крилата на херувимите. (Библия 1940)

Свещениците внесоха ковчега на завета Господен на мястото му, в **давира** на храма, в **Святая-Святых**, под крилете на херувимите. (Библия 1992)

И свещениците донесоха ковчега на ГОСПОДНИЯ завет на мястото му, **във вътрешната зала** на дома, в **Пресвятото място**, под крилете на херувимите; (Верен)

VIII. Завесата, разделяща общата зала от **светилището דְּבִיר** [девър]

1. *Врата на девира* в Соломоновия храм срещу *4-цветна завеса* в Походния храм

В Походния храм (Изход 26:31) иде реч за четирицветната завеса на **светилището דְּבִיר** [девър]. Терминът за *завеса* е פָּרֹחֶת [парòхет]:

Изход 26:31

וַעֲשִׂיתָ פָּרֹחֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְיֶשֶׁן מִזָּפָר WTT Exodus 26:31

И да направиш завеса от синьо, мораво, червено и препреден висон, и да навезеш на нея изкусно изработени херувими. (Библия 1940)

Левит 4:6

וְשָׁבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ בַּדָּם וְהָזָה מִן־הַדָּם שֶׁבַע פְּעָמִים WTT Leviticus 4:6

לִפְנֵי יְהוָה אֶת־פְּנֵי פָּרֹחֶת הַקֹּדֶשׁ:

и да потопи той пръста си в кръвта и да поръси с кръвта седем пъти пред Господа **пред завесата פָּרֹחֶת** на **светилището הַקֹּדֶשׁ**.

и свещеникът да натопи пръста си в кръвта, и от кръвта да поръси **пред завесата**

פָּרֹחֶת на **светилището הַקֹּדֶשׁ** седем пъти пред Господа.

В Алмалех 2006 подробно е разгледано сакралното четирицветие, с което отличават дрехите на първосвещеника в Походния и Първия храм, както и завесата на светилището. Затова тук няма да се спирам на четирицветието на завесата. В Соломоновия храм на мястото на завесата от Походния храм е поставена *врата/врати* הַלְתוֹת [дальтòт]:

3 Книга на Царете 6

WTT 1 Kings 6:31 וַיֵּאָתֶּן פֶּתַח הַדְּבִיר עֲשֵׂה הַלְתוֹת עֵצֵי-שֶׁמֶן הָאֵיל מְזוּזוֹת חֲמֹשִׁית:

31. **За входа на давира** той направи **врата** от маслинено дърво с петоъгълни спонци. (Библия 1992)

За входа на светилището направи врата от маслинено дърво; и горният праг със стълбовете на вратата бяха една пета *от дължината на стената*. (Библия 1940)

31. **За входа на вътрешната зала направи врати** от маслиново дърво; горният праг и стълбовете на вратата бяха петоъгълни. (Верен)

2. *Завесата* פָּרֹחֶת [парòхет] в храма и други значения на корена на *завеса* פָּרַח; друга дума за *завеса* יְרִיעָה [йериà] в Походния храм и в Исаия 54:2

Парадигмата на корена *Пе-Рейш-Хаф* פָּרַח показва връзка с присаждане и поклъване, навярно на монотеизма и на единия Бог в живота на хората. Всъщност това „прокарване, поклъване” на морал и закон служи за отделяне на левитите, стоящи в голямата зала, от светая светих, от самата скиния, от ковчега на завета, намиращ се в кубичното помещение. В Новия завет се споменава, че при разпъването на кръста на Христос тази завеса, част от интериора на Втория храм, се съдира сама, без човешка намеса. Това е съпроводено със земетресение и слънчево затъмнение.

Матей 27:51

И, ето, завесата на храма се раздра на две от горе до долу, земята се разтресе, скалите се разпукаха,

Марк 15:38

И завесата на храма се раздра на две, отгоре до долу.

Лука 23:45

като потъмня слънцето; и завесата на храма се раздра през средата.

I.

פָּרַח [парàх] пъпкувам, набъбвам, присаждам; израствам, поклъвам, никна, покарвам; изкарвам бързо

פָּרַח [перàх] пъпка, издънка

פָּרְחָה [прихà] потомство, челяд (Йов 30:12)

אֶפְרַיִם [еферòх] младите (за птици Второзаконие 22:6; Йов 39:30).

II.

פָּרֹחֶת [парòхет] завеса, напр. в Изход 26:31; Левит 4:6

פָּרַח [paràx] прокарва, пробива (за проказа, за болести)

III.

פָּרַח [paràx] летя – само в Езекил 13:20

Още една дума за *завеса* е използвана в описанието на скинията, в Походния храм, יְרִיעָה [йериà]. Тя е често използвана при Походния храм, редом с פָּרַחַת/פָּרַחַת [paràxat]:

Исход 26:2

אָרְךָ תִּירִיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחַב WTT Exodus 26:2

אַרְבַּע בָּאַמָּה תִּירִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לְכָל-תִּירִיעָת:

Дължината на всяка *завеса* да бъде двадесет и осем лакътя, и широчината на всяка *завеса* четири лакътя, всичките завеси да имат една мярка. (Библия 1940)

Исход 29:12

וְסִרְחָה הָעֵרֶף בִּירִיעַת הָאֹהֶל חֲצֵי תִירִיעָה הָעֵרֶפֶת WTT Exodus 26:12

תִּסְרַח עַל אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן:

И оная част, която остава повече от *завесите* на покрива, половината на *завесата*, която остава, нека виси над задната страна на скинията. (Библия 1940)

Исход 40:26

וַיִּשֶׂם אֶת-מִזְבֵּחַ הַזֹּהָב בְּאֹהֶל מוֹעֵד לְפָנֵי הַפָּרֹכֶת: WTT Exodus 40:26

Постави златния жертвеник מִזְבֵּחַ в скинията אֹהֶל на събранието пред *завесата*

הַפָּרֹכֶת, (Библия 1992)

И положи златния олтар מִזְבֵּחַ в шатъра אֹהֶל за срещане пред *завесата*; (Библия 1940)

Исаия 54:2

וַיִּרְחִיבֵי מְקוֹם אֹהֶלְךָ וַיִּרְיַעוּת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִשׁוּ WTT Isaiah 54:2

אֶל-תַּחֲשֻׁבֵי הָאֲרִיכֵי מִיתְרֶיךָ וַיִּתְלַתֶיךָ חֲזָקִי:

2 Уголеми мястото на шатъра אֹהֶלְךָ си, И нека разширят *завесите* וַיִּרְיַעוּת на

жилищата ти מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ; Не се скъпи; продължи въжетата си И закрепи колчетата си.

LXT Isaiah 54:2 πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκητῆς σου καὶ τῶν αὐλαίων σου πῆξον μὴ φείσῃ μακρύνον τὰ σχοινίσματά σου καὶ τοὺς πασσάλους σου κατίσχυσον

Това увещание в Исаия означава, че броят на хората, постигнати от Божието откровение става все по-голям.

Коренът на този термин е *Юд-Рейш-Айн* ירע. Производни са ירע [йарà] треперя, трепкам, вибрирам (само в израза „душата му се разтрепери”, т.е. за стрес и затормозено състояние; יריעה [йериà] завеса.

Този широко използван термин по-скоро навежда на идеята за подвижността на завесата като елемент на интериора.

3. Пак в походния храм (Изход 26) за входа на шатрата думата за *завеса* е друга – מִסָּךְ, спрямо термините за завесата на светилището:

Изход 26:36

וְעָשִׂיתָ מִסָּךְ לְפֶתַח הָאֹהֶל תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמֹן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְיֵשׁ מִשָּׁזַר מִעֵשֶׂה רָקִים:

И да направиш за **врата на шатъра** закривка, везана работа, от синьо, мораво, червено и препреден висон. (Библия 1940)

И направи завеса за **входа на скинята** от синя, пурпурена и червена *вълна*, и от препреден висон везана работа; (Библия 1992)

И да направиш за **вход на шатъра** завеса, везана работа от синьо, мораво, червено и препреден висон. (Верен)

За Втория Храм въобще не се споменава нищо за *девиц*, освен, че е 20 x 20 и че там е Светая-Святых:

Езекил 41:4

И отмери в храма **двайсет лакти надлъж и дваайсет лакти нашир**, и ми каза: **това е Светая-святых**. (Библия 1992)

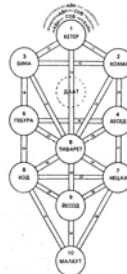
וַיֹּמַד אֶת-אַרְכוֹ עֶשְׂרִים אַמָּה וְרֹחַב עֶשְׂרִים אַמָּה אֶל-פְּנֵי
הַהֵיכָל וַיֹּאמֶר אֵלַי זֶה קֶדֶשׁ הַקְּדָשִׁים:

IX. Седмосвещникът מְנוֹרָה [менора]

Седмосвещникът е много интересен символ на храма, защото той остава неразделна част от интериора на синагогата. Символното му значение вътре в юдаизма е първосътвореният свят на сефиротите, а златното му изпълнение иде да покаже сакралния му статут на връзка между човешкото и идеалното.

В иврит названието מְנוֹרָה [менора] е производно от *светлина* и нейния корен.

Седмосвещникът е подробно разгледан в Алмалех 2010а.

X. Цветовете на дрехите на свещениците и завесата на светилището

В Походния и Първия храм дрехите на свещениците и на завесата са четири – *синьо, мораво, червено и фин лен*. Езекил извършва революционна промяна, като в глава 44 постановява, че вместо четирицветие свещениците трябва да носят едноцветно, *ленено облекло* за служба вътре в храма. За ежедневни нужди свещениците трябва да имат други дрехи.

Цветовете и осемте думи за *лен* в Стария завет имат високо символно значение, за да може да се обслужва контактът „Единия Бог–човек”.

Всички измерения на символиката на цветовете и на лена са изследвани и декодирани подробно в Алмалех: 2006; 2010а; 2010б; 2011а; 2011б.

XI. Неразгадани символи от Втория храм

Тайна остава точното символно значение на двете колони до входа на Втория храм – Боаз и Яхин. Това са архитектурни решения, които липсват при Походния храм и при Втория храм, независимо, че в реконструкциите двете колони се явяват. При Походния храм и при Втория храм липсва и медното море пред входа на Втория храм, покрито с мрежа, в която има десет медни нара. Тези символи остават в лоното на мъдростта на Соломон, която е неразгадана, но очевидно и те имат връзка с идеята, че Храмът е обиталище на Господ.

Сред юдейските мистици съществува мнение, че Храмът е карта на космоса. Така например Пшита Ралати ни казва, че когато Мойсей се изкачил до небесата той видял, че ангелите са облечени в цветовете, които са му издиктувани за цветовете на Походния храм – синьо, мораво, червено и бялото на лена. Новият завет в своята мистична книга „Откровение на Йоан” не остава по-назад в подобно разбиране – Небесният Ерусалим е град с кубични размери, в който живее Господ.

АРХИТЕКТУРНИ АСПЕКТИ НА ТРИТЕ ВЕРСИИ НА ХРАМА

ПОХОДНИЯТ ХРАМ

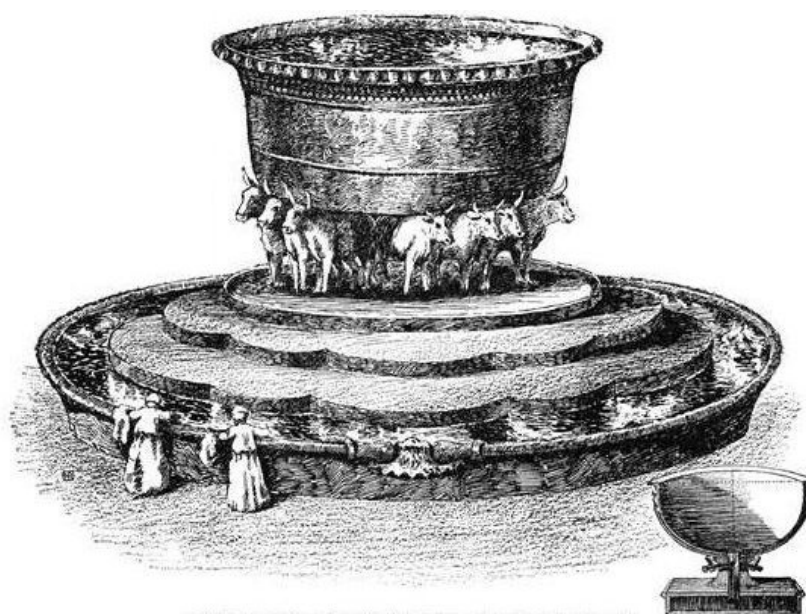

ПЪРВИЯТ (СОЛОМОНОВИЯТ) ХРАМ

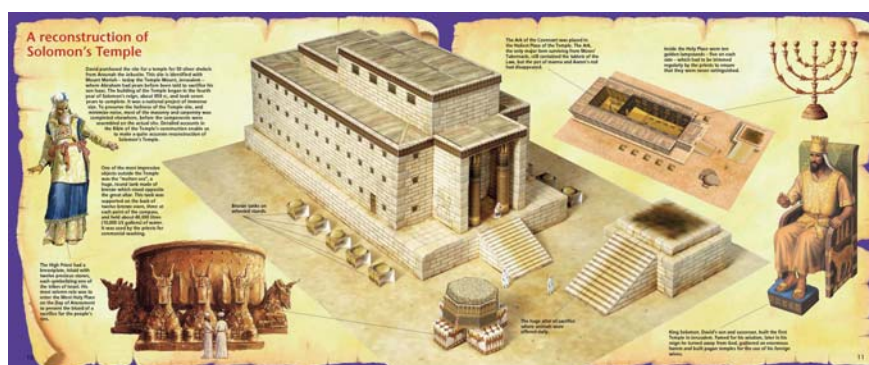

See also http://en.wikipedia.org/wiki/Abomination_of_Desolaten
Image of the Beast Pic created by Johnreva

THE BRAZEN SEA OF SOLOMON'S TEMPLE.—WITH VIEW OF SECTION.
(Restored according to Cabinet.)

ВТОРИЯТ ХРАМ

БИБЛИОГРАФИЯ

- Алмалех 2005:** М. Алмалех. *Огледалност и печатът на Мойсей*. – В: *Култура и текст. Culture and Text*. Десета международна ранноесена школа по семиотика – Югоизточноевропейски център за семиотични изследвания – НБУ. EFSS `2004. Том 10, 173-193. Издателство на Нов български университет, София, 2005.
- Алмалех 2006:** М. Алмалех. *Цветът в Петокнижието*. Издателство на СУ „Св. Климент Охридски”, София, 2006.
- Алмалех 2009:** М. Алмалех. *Серафимите*. Българска електронна лингвистична библиотека. 95 страници ръкопис. <http://www.belb.net/cat.php?personal=almalech> 2009.
- Алмалех 2010а:** М. Алмалех. *Светлината в Стария завет*. ИК „Кибеа”, София, 2010.
- Алмалех 2010б:** М. Алмалех. *Доктрина на динамизма в трите версии на юдейския храм*. (Върху промените в робата на светлината). – В: *Littera et Lingua. e-Journal. Electronic Journal of Humanities. Електронно списание за хуманитаристика*. Есен, 2010, 16 стр. Редактори Р. Божанкова, А. Бояджиев, Д. Григоров. Факултет „Славянски филологии” на Софийския университет „Св. Климент Охридски”.
- Алмалех 2011а:** М. Almalech. *The Eight Kinds of Linen in the Old Testament*. – In: *Lexia, Journal of Semiotics – new series. Directed by Ugo Volli, № 7–8, June 2011, Imaginary*, Edited by Massimo Leone. Università degli studi di Torino. pp. 325-364.
- Алмалех 2011б:** М. Алмалех. *Видове лен в Стария завет*. – В: *Литературата*. Издание на Факултета по славянски филологии. Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, София, 2011, № 7, 229-251.
- Байнър, 2012:** D. Binder. Доналд Байнър посвещава доктората си и цял сайт на синагогите по време на Втория храм (<http://www.pohick.org/sts/faqs.html#What%20are%20our%20sources%20of%20information%20about%20Second%20Temple>) Посетено август 2012.
- Мат, 1983:** *Zohar. The Book of Enlightenment*. Translation and introduction by D. Matt. Paulist Press, N.J, 1983,

Използвани библии, библейски речници и програми

- Библия 1940 – Библия или Свещеното писание на Стария и Новия заветъ. Вярно и точно преведена отъ оригинала. Ревизирано издание. София, Придворна печатница, 1940.
- Библия 1992 – Библия сиреч книгите на Свещеното писание на Вехтия и Новия завет, издава Св. Синод на Българската църква, София, 1992.
- Верен – Библия или Свещеното Писание на Стария и Новия завет. Издателство „Верен”. Първо издание, София, 2000; второ издание 2001.

Estir – Електронна Библия на български език с конкорданс. 2005.

LXT – Septuaginta (Old Greek Jewish Scriptures) edited by Alfred Rahlfs, Copyright © 1935 by the Württembergische Bibelanstalt/Deutsche Bibelgesellschaft (German Bible Society), Stuttgart.

WTT – Biblia Hebraica Stuttgartensia BHS (Hebrew Bible, Masoretic Text or Hebrew Old Testament), edited by K. Elliger and W. Rudolph of the Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, Fourth Corrected Edition, Copyright © 1966, 1977, 1983, 1990 by the Deutsche Bibelgesellschaft (German Bible Society), Stuttgart.

KJV - Authorized Version (KJV) - 1769 Blayney Edition of the 1611 King James Version of the English Bible - with Larry Pierce's Englishman's-Strong's Numbering System, ASCII version Copyright © 1988-1997 by the Online Bible Foundation and Woodside Fellowship of Ontario, Canada.

NAU - The New American Standard Bible NASB (NAS[1977] and NAU[1995]), Copyright (c) 1960, 1962, 1963, 1968, 1971, 1972, 1973, 1975, 1977, 1988, 1995

RSV – Revised Standard Version NRSV (NRS) of the Bible.

NRS – The New Revised Standard Version NRSV (NRS) of the Bible. The Scripture quotations contained herein are from the New Revised Standard Version (NRSV) of the Bible, Copyrighted 1989 by the Division of Christian Education of the National Council of the Churches of Christ in the United States of America.

NKJ – The New King James Version NKJV (NKJ), Copyright (c) 1982, Thomas Nelson, Inc. All rights reserved.

VUL - Biblia Sacra iuxta Vulgatam Versionem, Vulgate Latin Bible (VUL), edited by R. Weber, B. Fischer, J. Gribomont, H.F.D. Sparks, and W. Thiele [at Beuron and Tuebingen] Copyright © 1969, 1975, 1983 by Deutsche Bibelgesellschaft (German Bible Society), Stuttgart.

LSG - The French Louis Segond Version 1910 (LSG) keyed to Englishman's-Strong's Numbering System, plus with Verb Parsings, ASCII version Copyright © 1988-1997 by the Online Bible Foundation and Woodside Fellowship of Ontario, Canada.

RST - The Russian Synodal Text (RST) of the Bible (Orthodox Synodal Edition 1917),

IEP - The Italian NVB Nuovissima Versione della Bibbia San Paolo Edizione (IEP), Copyright © 1995-1996, San Paolo Edizione, Roma ITALIA.

BTP - The Polish Millennium Bible 1984, 4th Ed. (BTP): Polish Biblia Tysiąclecia, Wydanie 4, 1965/1984, Copyright © 1997, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań.

BKR – Czech Bible Kralická: Bible svatá aneb všecka svatá písmena Starého i Nového Zákona podle posledního vydání kralického z roku 1613.

BibleWorks™ Copyright © 1992-2003 BibleWorks, LLC. All rights reserved. BibleWorks was programmed by Michael S. Bushell and Michael D. Tan.

BDB – Whitaker's Revised BDB Hebrew-English Lexicon, Copyright © 1995.